

BOGDAN TIRNANIĆ

Beograd za ponavljače

Dnevnik događaja

Beograd
2012.
DERETA

1.

POSLE PADA

(predgovor)

Ali, da se mi ipak vratimo početku...

Ova serija feljtona iz „beogradskog života“ jeste, na više načina, nastavak knjige *Beograd za početnike*, čije ispisivanje datira u rane osamdesete godine. Reč je istovremeno i o metodi izvrnute rukavice: *Beograd za početnike* stvoren je pre uspona, a *Beograd za ponavljače* dolazi posle pada. Ono što se, u međuvremenu, takođe izmenilo jeste pozicija ovog hroničara: njegova nekadašnja usamljenost, čijom se lagodnošću ne valja previše razmetati, sada je – u najboljem slučaju – tek pomalo disonantni glas u velikom horu singidunumskih apokaliptičara.

Otuda i ovaj zakasneli „predgovor“: onaj ko hoće da svedoči o modernoj propasti Beograda, mora se prethodno obračunati sa svojim istomišljenicima. Situacija je tu gotovo identična onoj kakvu zapažamo u zapenušanim diskusijama o trenutnom položaju srpskog novinarstva. Oni koji ogorčeno tvrde da je današnja štampa pala na najniže grane, izriču logičku „figuru“ koja zapravo kaže da se ista štampa nekad neminovno nalazila u nebeskim visinama kvaliteta. Tako se stvara lažni ideal – smešten obavezno u prošlost – koji naknadno opravdava nečiju ljudsku poziciju, to jest, u konkret-

nom slučaju, neugodnu istinu da je taj koji sada grmi protiv loše i pokvarene štampe godinama pisao o zanosnoj zanimljivosti partijskih plenuma i o svetskom značaju politike nesvrstavanja. Štetnost od ovakvog stava proističe iz klasične zamene teza: jeste da se danas u novinama piše svašta – i to na niskom nivou, krajnje srozano – ali preduslov tome mora biti postojanje određenog stepena slobode štampe kakav ranije nije zapažan.

Tako vam je i sa bgd katastrofičarima. Oni koje najviše „boli“ devastacija nekadašnjih vrednosti beogradskog življenja, obično su isti oni koji u životu za Beograd nisu ništa učinili. U svakom slučaju – bilo im je godinama potpuno svejedno žive li u svetskoj metropoli ili u provincijskoj postaji Orijent ekspresa. Sumnjam da je njihovo naknadno „osvešćenje“ posledica delovanja spoljnih, a skrivenih, faktora. Jer, uočljivo je da između ovih „nostalgičara“ i „novih osvajača“ singidunumskih brežuljaka postoji izričita saglasnost u tome da Beograd drže „pustom zemljom“, „praznim prostorom“ gde više ništa ne postoji. U oba slučaja, konstatacije su politički inspirisane. Naizgled divergentne, te dve politike se idealno dopunjuju – ako se već slažemo sa tim da ničeg nema, ajde da u Beograd donesemo ono što nam je potrebno!

Nakon toga dolazi do njihovog razlaza. Katastrofični nostalgičari nemaju šta da ponude jer su sve njihove vrednosti bile (tobože) beogradske – a to je, sami kažu, propalo. Naprotiv, oni koji nisu „Beograđani po zanimanju“, nude sve i svašta. Po njima, Beograd postaje „srećni baštinik“ svega što je, u bivšoj zemlji, bilo vredno od Triglava do Đevđelije, a to su, kada se sve svede na pravu meru, uglavnom zurle i talambasi, „novi primitivizam“, „pastirski rok“; sve u svemu

– jedna „baklava kultura“ papreno začinjena Ibarskom magistralom.

Stvara se tako novi „kulturni prostor“ po modelu (srpske) palanke i (bosanske) kasabe. Otuda samo prividno paradoksalno deluje činjenica da su i retki otpori ovoj „kulturnoj politici – poput, recimo, nekakvog Politarta nekakve Nove srpske desnice – takođe usmereni antibeogradski, bilo otud što kao beogradski ne bi bili ni mogući, bilo zato što su po sebi provincijalni, odnosno zavisni od fenomena – uslovno rečeno – „sarajevizacije“ ovdašnjeg duhovnog prostora.

Taj plan nije bez izvesnog unutrašnjeg smisla. Ali, bio bi krajnje pogrešan zaključak kako se sve to čini iz migracijskih razloga, izazvanih ratom, koji je ka Beogradu usmerio na hiljade izbeglica u očajničkoj potrazi za novim životnim prostorom. Samo se, naime, pričinjava – budući da u nekadašnjem Beogradu za njih možda ne bi bilo mesta – da treba stvoriti „novi Beograd“ kao veliki tabor u pustari „novog plemena“.

Istina je upravo obrnuta: Beograd je došljčki grad koji vekovima profitira na energiji nezadovoljnih provincijalaca, i on bi – mada nešto teže – znao da i ovog puta integriše talas biološke plime što se ka njemu valja preko velikih reka ljudske nevolje. Dokaz ovakvoj pretpostavci jeste činjenica da, u ovom trenutku nesreće, Beograd prvi put nije imao nikakvih sporova sa svojim provincijalnim zaleđem. Naprotiv – deo provincije (Čačak, Sombor, Vršac) preuzeo je na sebe neke pređašnje metropolske obaveze, nameran da spase za budućnost što više vrednosti. Srušiti Beograd kao duhovno središte jeste nužni preduslov da do integracije novih došljaka nikad ne dođe kako bi se oni mogli večno (zlo)upotrebljavati kao faktor pretnje i nestabilnosti. Tako se ispostavlja da oni koji

u Beograd ne donose ništa osim gole kože, tu nalaze svoj pređašnji kulturni milje, čija sveprisutnost eliminiše samu ideju o nužnosti promene – isto blato, ista osećanja.

Onda dolazi do neminovnog haosa. Beograd – ili ono što je od njega još preostalo – refleksno zauzima neprijateljski stav prema došljacima, okrivljujući ih za svoja stradanja, ili se povlači u samoizolaciju, u neku vrstu unutrašnje duhovne emigracije. S druge strane, došljaci, već zbunjeni naglom izmenom tradicionalnog životnog konteksta, ojađeni u tragediji koja ih je nenadno snašla, tome uzvraćaju agresivno, često s mržnjom, ne shvatajući zašto ih ne prihvata grad koji je po svemu viđen da bude „njihov“. Svakim danom ta tenzija jača, te se – po drugom zakonu termodinamike – red smanjuje a kaos povećava.

A zna se čemu kaos najviše pogoduje. Tu je Politart (odnosno, Nova srpska desnica) u pravu kada kaže da je pravo lice onoga što je Beograd „baštinió“ od bivše Jugoslavije kriminal, prostitucija, šverc, narkomanija i hiperkič, „jedan bedni input... koji se očigledno lako nakalemljuje na srbijanski turcizam“. Naravno – već je druga stvar što se, u vizuri „politartovaca“, i to predstavlja kao krivica Beograda, kao dokaz njegove prirođene sklonosti padu, truleži. I opet smo na istom. Ali, sam taj podatak – da je Beograd svemu kriv, pa i svojoj bliskoj propasti – dokazuje kako je on zapravo još živ i da se njegova autentična kulturna snaga samo prestrojila, prilagođavajući se budućnosti i dugotrajnom gerilskom otporu.

Nema sumnje da Beograd svakim danom sve više propada u svakom pogledu. Drukčije i ne može biti: rat je četiri godine bio udaljen svega stotinak kilometara. Grad se nalazio u blokadi, napustilo ga je sve što je imalo i moglo negde

otići. No, pod okolnostima koje su njega zadesile, i mnogo veće metropole srušile bi se već davno u ponor zaborava i ništavila. Beograd se, ipak, za svoje mogućnosti, sjajno drži. Devojke su ovde i dalje najlepše na svetu, pozorišta su prepuna, ima otmenih restorana, svira se odličan džez. Tek kada to prihvatimo – da je, i ovog puta, to grad heroj – stičemo moralno pravo da se bavimo opisima i analizama njegovog posrtanja u ova zla i nesrećna vremena. Zapravo, ta moralna legitimacija jedino je važna zarad svoje praktične upotrebne vrednosti. Bez nje, sve je samo politika, ili je sve samo mržnja, najčešće nemoć.

2. 101 RAZLOG

(... zašto pravi Beograđanin ne može – danas i ovde – uspeti u životu)

- 1) Pre svega: nije Crnogorac;
- 2) Ni Hercegovac;
- 3) Nije ništa;
- 4) Odbija da raznosi čvarke po Dedinju;
- 5) Nikada nije prodavao sir na valjevskoj pijaci;
- 6) Ako već mora da jede g..., bar ne podriguje od zadovoljstva;
- 7) Ne posipa šećer preko kajmaka;
- 8) Nije antikomunista (jer nije bio ni komunista);
- 9) Draža mu je banalnost od gluposti bez obzira na to koliko ona (glupost) bila velika;
- 10) Baba mu je bila dvorska dama;
- 11) A pradedu zglajzao kao *crnorukac*;
- 12) Ne veruje da se demokratija može namazati na hleb (doduše, nije ni probao);
- 13) Ono što, iznad svega, smatra važnim u životu jesu dobre crne cipele;
- 14) Prezire one koji stavljaju led u francuski konjak;
- 15) Ne podnosi one koji tvrde da je dobra srpska rakija bolja od viskija;
- 16) Inače, pije rakiju;

- 17) Novac koji će tek zaraditi već je potrošio;
- 18) Odbija svaku vrstu inostrane stipendije;
- 19) Nikad nije pucao u Titovu sliku;
- 20) Kada mu neko govori o stubovima srpstva, pita – a, jesu li od mermera?;
- 21) Drži da neko ko se smatra disidentom mora poštovati zatvorski kućni red;
- 22) Ne kupuje ničija sabrana dela;
- 23) Po njemu – i otac nacije dužan je da plaća alimentaciju;
- 24) Kloni se kolektivne pameti;
- 25) Ne odlazi u Ameriku samo kako bi se uverio da tamo zlostavljaju crnce;
- 26) Smatra da nezavisne novinare treba tući dok su još mladi;
- 27) Bavi se ezoterijom – pripadnik je sekte „Novog Holivuda“;
- 28) Tvrdi da je Stevan Marković Gorila Prvi istorijska ličnost isto koliko i Slobodan Penezić Krcun Prvi – jer, obojica su mrtvi;
- 29) Kolekcionari ikona idu mu na ganglije;
- 30) Kada čuje „Biznis, ali fer!“ – odmah se maša za revolver;
- 31) Držanje telohranitelja smatra poslednjim prostaštvom;
- 32) Odbija da izbac Marksove knjige iz biblioteke;
- 33) Misli – ako neko hoće u Evropu, taj mora da je Turčin;
- 34) Fudbal je njegova porodična tradicija;
- 35) Teško se odlučuje između Rusije i Diznilenda;
- 36) Zabranio bi intelektualcima da se žene balerinama;
- 37) Gleda CNN;
- 38) Ako nije zabavno, nije umetnost – kaže on;

- 39) Nije kupio porodičnu grobnicu u Ruzveltovoj; sama se, u međuvremenu, napravila;
- 40) Kada se odnekud vraća s puta, uvek ima hotelski račun;
- 41) Posetio je Stejt dipartment, ali to ne smatra nekim naročitim uspehom;
- 42) Mrzi pozive na kućne večere;
- 43) Sebe drži ateistom hrišćanske provenijencije; dakle – on je *contradictio in adjecto*;
- 44) Odlaske na žurke vodi pod stavkom „susreti sa mladim provincijalcima“;
- 45) Ekstaza – da; mamurluk – ne!;
- 46) Misli da je problem svakog pisanja jedino samo to pisanje;
- 47) Jedine prave kafane su one iz kojih kući možete otići peške;
- 48) Poljubio bi svinju u usta ako mu se objasni u čemu je štos;
- 49) Jede pasulj prebranac i uveče;
- 50) Ne razume maksimu „Nisam ja s tobom ovce čuvao“ (valjda zbog nedostatka iskustva u čuvanju ovaca);
- 51) Tajne švaleracije mu se čine krajnjim odsustvom stila;
- 52) Ko je spavao sa svojom sekretaricom, s njim je završio;
- 53) Ne obećava ništa narodu, samo pojedincima;
- 54) U uličnim demonstracijama učestvuje isključivo iz sportskih razloga;
- 55) Ne piše manifeste;
- 56) Nema nikakav ekonomski program;
- 57) Išao bi i on u Zagreb, ali ne smatra sebe intelektualcem;
- 58) Jeste nacionalista, obično istarski (frakcija teran);
- 59) Sve što je protiv Beograda, stanuje u „krugu dvojke“ (misli on);

- 60) Ne naručuje muziku u kafani;
- 61) Ne javlja se telefonom u žive televizijske emisije da bi pozdravio sve u studiju, a naročito šarmantnu voditeljku;
- 62) Sa fašistima je završio još pre trideset godina;
- 63) Ali, smatra da je Gebels bio genije;
- 64) Proklamuje da se svi filmovi rađaju slobodni i jednaki u svojim pravima;
- 65) Nacionalna drama? O, ne, hvala, više volim „Rodoljupce“;
- 66) Stidi se niske klozetske kulture svog (srpskog) naroda;
- 67) Izbegava seoske učitelje;
- 68) Smešna mu je želja nekih političara da stalno budu na televiziji; bolje im je da odmah skoče sa petog sprata;
- 69) Prestao je da odlazi u crkvu; za njegov ukus, velika je gužva (v. pod 43);
- 70) Jasno mu je – ko se seća svog krštenja, taj je do tridesete bio napredni socijalistički omladinac;
- 71) Kršten je u Sabornoj crkvi (u prisustvu generala Nedića);
- 72) Ne izlazi na izbore jer mu Ustav daje to pravo (dakle, on je za pravnu državu; manje-više, jedan legitimista);
- 73) Može noću da prode kroz čitav Dorćol a da mu se ništa ne dogodi;
- 74) Nije vegetarijanac, ali se mlade jagnjetine kloni iz estetskih razloga;
- 75) Ne zna šta je špricer (ako već ne pije alkohol, pije čistu vodu);
- 76) Neizlečivi je rokenroler;
- 77) Na pitanje: „Ko danas u Srbiji govori istinu?“, odgovara: „Jedino Ljubiša Trgovčević“;
- 78) Braćom smatra jedino druge sinove svoje majke;
- 79) Ceni babu Miće Popovića;

- 80) Ako nešto ne shvata, to su glumci koji puštaju bradu i brkove (zašto ser Lari to nikada nije radio?);
- 81) Političari, po njegovom mišljenju, mogu da puštaju bradu i brkove – ako još nisu spremni da, pobedom na izborima, preuzmu vlast (i Kenedi je to činio dok nije porastao);
- 82) Protiv je svake organizacije koja prvo bira vođstvo pa tek onda članstvo;
- 83) Ježi se kada neki medijski gedža citira Duška Radovića;
- 84) Ne misli da je *Crvena zvezda* zadužena za nacionalni ponos;
- 85) Više ne mrzi *Partizan*;
- 86) Nikad nije napisao: „Beograd se nalazi na ušću dveju reka“;
- 87) Princip mu je: sa pevačicama narodne muzike – ništa!;
- 88) Sam svoj majstor;
- 89) Služio vojsku;
- 90) Iako zna da uključi televizor, ne smatra sebe novim Maršalom Makluanom;
- 91) Žene političari ga izbezumljuju;
- 92) Jedinim svojim stvarnim uspehom drži to što može da ustane iz kreveta kad hoće, ali – i ne mora;
- 93) Kada primeti da neko u njegovom društvu ima pejdžer ili mobilni telefon, pita: „Izvinite, a šta je to? Video sam da to nose đubretari u Njujorku“;
- 94) Ako je oženjen, nosi burmu;
- 95) Za decu – sve; decu – ni za šta!;
- 96) Ko tvrdi da negde ima lepših devojaka nego u Beogradu, taj je pomerio pameću;

BEOGRAD ZA PONAVLJAČE

- 97) To što Hemfri Bogart nije rođen u Staroj Pazovi, njemu ništa ne znači;
- 98) Kada hoće da se odmori, onda je jugonostalgicar (to je tako komotno);
- 99) O nagradama govori s prezirom i pre nego što ih dobije (osim, razume se, ukoliko nije reč o nagradama na kladionici hipodroma);
- 100) Ustupa mesto starijem od sebe;
- 101) Rođen je u Beogradu.